

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BD/36/6/89

OPINIA SPOŁECZNA O LUDZIACH AKTYWNYCH
W ŻYCIU SPOŁECZNO-POLITYCZNYM KRAJU

Luty 1989 r.

W niniejszym komunikacie przedstawiamy wyniki styczniowego sondażu¹ opinii o ludziach aktywnych w życiu publicznym kraju. Stosunek do tych osób analizowaliśmy w dwóch wymiarach. Po pierwsze pytaliśmy respondentów, czy "dobrze służy społeczeństwu i jest zgodna z jego interesami" działalność przewodniczącego Rady Państwa W. Jaruzelskiego, premiera M. Rakowskiego, prymasa Polski J. Glempa oraz L. Wałęsy i osób skupionych wokół niego. Zakładamy, że oceny wyrażone w odpowiedziach na to pytanie dotyczą przede wszystkim aktywności publicznej wymienionych osób. W mniejszym zaś stopniu informują o osobistych odczuciach respondentów. Odpowiedzi pozytywne ("tak" lub "raczej tak") uznajemy za wskaźniki aprobaty tej działalności, negatywne ("nie" lub "raczej nie") - za wskaźnik dezaprobaty. Drugim wymiarem analizy był osobisty stosunek ankietowanych do ponad trzydziestu wyszczególnionych w ankiecie postaci, wyrażający się w deklarowanych wobec nich uczuciach: sympatii, braku sympatii lub obojętności.

O stopniu powszechności społecznej aprobaty działalności osób najbardziej eksponowanych w życiu publicznym naszego kraju i odczuwanej względem nich sympatii informują dane zawarte w tabeli 1. W odniesieniu do każdej z czterech wyżej wymienionych osób pod koniec stycznia br. częściej wyrażano aprobatę niż sympatię. Nieco inaczej kształtowały się w tym czasie oceny krytyczne. Niemal identyczny odsetek badanych nie aprobował aktywności oraz nie darzył sympatią W. Jaruzelskiego, J. Glempa i L. Wałęsy. W przypadku M. Rakowskiego natomiast częściej odnotowywano brak sympatii niż dezaprobatę.

Tabela 1

w procentach

Osobistości życia publicznego kraju	Deklarowany stosunek			
	aprobata	sympatia	brak aprobaty	brak sympatii
W. Jaruzelski	51,7	36,1	32,4	31,7
M. Rakowski	63,5	46,9	19,0	24,2
J. Glemp	85,8	75,4	5,7	5,3
L. Wałęsa	65,6	58,6	13,3	13,1

¹ "Aktualne wydarzenia (12)" - badanie przeglądowe zrealizowane w dniach 21-25 stycznia 1989 r. na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie udziałowej dorosłych mieszkańców Polski (1500 osób).

Dane na ten temat z kolejnych sondaży (tab. 2 i 3) wymownie świadczą, że stosunek do polityków jest bardzo zmienny i w relatywnie krótkim czasie możliwe są znaczne wahania. W okresie listopad⁸⁸-styczeń⁸⁹ odsetek aprobujących działania czterech ważnych w życiu Polski osób i darzących je sympatią wykazuje ten sam kierunek wahań. W przypadku W. Jaruzelskiego liczba jednych i drugich zmalała, J. Glempa i M. Rakowskiego - utrzymała się na zbliżonym poziomie, natomiast w przypadku L. Wałęsy wyraźnie wzrosła.

Tabela 2

w procentach

Osobistości życia publicznego kraju	Ocena działalności według terminów badań					
	X ⁸⁷	II ⁸⁸	V ⁸⁸	VIII ⁸⁸	XI ⁸⁸	I ⁸⁹
Działalność zgodna z interesami społeczeństwa (aprobata)						
W. Jaruzelski	73,2	67,9	64,4	52,6	67,4	51,7
M. Rakowski - premier	-	-	-	-	69,9	65,3
Z. Messner - premier	60,4	52,7	49,5	31,0	-	-
J. Glemp	82,6	86,1	82,5	81,0	88,4	85,8
L. Wałęsa	18,5	24,1	23,8	25,7	44,8	65,6
Działalność niezgodna z interesami społeczeństwa (brak aprobaty)						
W. Jaruzelski	15,2	18,9	20,5	31,6	20,6	32,4
M. Rakowski - premier	-	-	-	-	12,8	19,0
Z. Messner - premier	21,7	26,6	26,0	45,3	-	-
J. Glemp	9,3	5,4	6,6	6,8	4,7	5,7
L. Wałęsa	48,4	40,7	43,2	44,7	31,5	13,3

Stosunek ankietowanych do wspomnianych polityków jest wyraźnie różnicowany przez: wiek, wykształcenie, przynależność do grupy społeczno-zawodowej i afiliacje polityczne (tab. 1 i 2 aneksu). Kobiety częściej niż mężczyźni aprobują działalność W. Jaruzelskiego i J. Glempa i darzą ich sympatią. Do L. Wałęsy lepszy stosunek mają mężczyźni, nastawienie zaś do M. Rakowskiego wydaje się niezależne od płci badanych. Odsetki wyrażających aprobatę i sympatię w przypadku W. Jaruzelskiego, M. Rakowskiego i J. Glempa są najwyższe wśród respondentów starszych (60 i więcej lat),

Tabela 3

w procentach

Osobistości życia publicznego kraju	Deklarowany stosunek według terminów badań											
	XII '85	VII '86	XII '86	IV '87	VII '87	XI '87	II '88	V '88	VIII '88	X '88	XI '88	I '89
	Sympatia											
W. Jaruzelski	71,3	71,2	69,9	58,9	69,1	63,4	56,2	48,3	40,8	45,8	48,7	36,1
M. Rakowski	32,5	31,2	27,2	30,0	27,1	26,1	22,4	19,9	15,8	36,2	49,5	46,9
J. Głemp	82,6	80,9	82,7	.	76,8	75,4	75,2	70,9	73,5	.	77,3	75,4
L. Wałęsa	44,8	34,9	31,6	38,6	24,2	20,4	25,7	22,6	23,2	.	37,6	58,6
	Brak sympatii											
W. Jaruzelski	21,3	20,6	18,2	24,3	8,6	14,6	17,6	21,5	30,1	23,6	19,8	31,7
M. Rakowski	52,9	47,2	51,0	49,1	34,7	38,8	41,5	40,3	43,2	28,4	17,9	24,2
J. Głemp	11,0	9,2	7,2	.	4,7	6,7	6,2	6,1	7,0	.	5,2	5,3
L. Wałęsa	41,6	45,2	42,2	32,3	29,0	36,0	30,7	35,9	38,2	.	31,4	13,1

zamieszkujących na wsi, z wykształceniem podstawowym, rolników indywidualnych i emerytów, natomiast w przypadku L. Wałęsy - w grupach ludzi młodych (do 40 lat), zamieszkujących w miastach, z wykształceniem wyższym niż średnie, należących do inteligencji, pracowników umysłowych, robotników wykwalifikowanych i rolników.

Członkowie PZPR relatywnie często aprobują działalność i darzą sympatią W. Jaruzelskiego i M. Rakowskiego. Z kolei należący przed 13 XII 1981 do "Solidarności" najczęściej aprobują działalność i darzą sympatią J. Glempa i L. Wałęsę.

W odniesieniu do pozostałych postaci aktywnych w życiu publicznym naszego kraju ograniczyliśmy się do zbadania stopnia sympatii, jaką darzą ich ankietowani. Pierwszą grupę stanowią ludzie aktywni w legalnie istniejących w życiu społecznym i politycznym instytucjach i organizacjach. Dane zawarte w tabeli 4 wskazują, że M. Wilczek i E. Łętowska są jedynymi osobami, wobec których wielokrotnie więcej osób deklarowało sympatię niż jej brak. Nieznaczną przewagę sympatyków nad nie darzącymi sympatią odnotowano w przypadku R. Malinowskiego, K. Olesiaka, J. Patorskiego i I. Sekuły. Z. Michałek miał tyle samo sympatyków co nie darzących sympatią, pozostałym zaś osobom częściej okazywano brak sympatii.

Porównanie wyników ze stycznia '89 i listopada '88 (tab. 5) wykazuje, że zmalała sympatia do większości osób aktywnych w życiu publicznym. Wyraża się to na ogół w zmniejszeniu odsetka okazyjących sympatię przy zwiększeniu odsetka nie przejawiających takiego uczucia. Od tej ogólnej prawidłowości są jednak pewne wyjątki. C. Kiszczakowi wyraźnie ubyło sympatyków (o 9,4%), równocześnie nieznacznie zmalała liczba deklarujących brak sympatii. Zwiększyło się nieco (o 3%) grono sympatyków A. Miodowicza, ale też przybyło nie darzących go sympatią (o 4,2%). Takie same zmiany zaszły w stosunku do M. Wilczka. Jedynie w przypadku I. Sekuły i J. Patorskiego zwiększyła się o kilka procent liczebność grupy sympatyków, przy utrzymaniu się wielkości odsetka osób nie darzących ich sympatią.

Tabela 4

w procentach

Osoby aktywne w życiu publicznym kraju	Deklarowany stosunek				
	sympatia	brak sympatii	obojętność	nieznajomość osoby	trudno powiedzieć
W. Baka	15,0	18,7	33,9	26,7	5,5
J. Czyrek	5,5	30,1	40,5	18,1	5,3
S. Ciosek	5,5	29,1	34,5	24,6	5,6
J. Dobraczyński	19,1	28,5	32,8	13,5	5,3
C. Kiszczak	19,9	25,3	36,8	10,5	6,7
E. Łętowska	32,6	5,5	21,8	35,2	4,8
R. Malinowski	20,7	15,1	37,6	20,9	5,6
Z. Michałek	10,5	10,3	27,8	40,3	4,9
A. Miodowicz	26,9	30,0	34,1	5,0	3,9
T. Młyńczak	7,2	11,1	33,7	42,5	5,3
K. Olesiak	6,9	5,7	21,4	59,5	6,3
M. Orzechowski	10,9	17,6	37,3	28,3	5,7
J. Patorski	5,3	3,8	19,1	66,7	4,9
I. Sekuła	16,7	10,9	30,5	36,5	5,2
J. Urban	20,3	53,3	22,5	0,9	2,8
M. Wilczek	55,3	11,4	16,9	10,7	5,5

Drugą grupę stanowią ludzie związani z opozycją. Poza L. Wałęsą uwzględniono w sondażu jeszcze sześć osób (tab. 6). Spośród nich największą sympatią respondentów cieszy się W. Siła-Nowicki, pozostałe osoby z tego kręgu zyskały ją wśród co najwyżej 10% ankietowanych. Cztery z uwzględnionych w sondażu postaci częściej spotykają się z brakiem sympatii niż z sympatią, wszystkie są nie znane dużej części respondentów.

W okresie listopad¹⁹⁸⁸-styczeń¹⁹⁸⁹ ubyło sympatyków ludzi związanych z opozycją, ale równocześnie zmalała też liczebność grupy nie darzących ich sympatią. Wyjątkiem są tu W. Siła-Nowicki i A. Stelmachowski, wobec których i w listopadzie¹⁹⁸⁸, i w styczniu¹⁹⁸⁹ brak sympatii deklarowała bardzo podobna liczba badanych, znacznie mniejsza niż w przypadku pozostałych postaci związanych z opozycją (tab. 7).

Tabela 5 w procentach

Osoby aktywne w życiu Publicznym Kraju	Deklarowany stosunek według terminów badań											
	XII'85	VII'86	XII'86	IV'87	VII'87	XI'87	II'88	V'88	VIII'88	XI'88	I'89	
	Sympatia											
W. Baka	28,3	26,7	19,2	.	19,1	10,6	7,5	7,5	9,7	27,0	15,0	
K. Barcikowski	38,4	38,3	38,0	35,1	33,8	31,2	26,9	22,8	.	27,0	6,0	
J. Dobraczyński	27,1	27,7	.	18,9	.	13,8	10,1	10,5	.	13,0	19,1	
J. Czyrek	17,3	18,9	15,1	15,2	15,1	15,4	8,5	11,4	13,1	29,5	5,5	
C. Kiszczak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27,4	19,9	
A. Kwaśniewski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35,2	-	
E. Łętowska	34,1	26,5	31,2	31,3	28,6	26,6	19,5	18,8	-	-	32,6	
R. Malinowski	26,8	23,3	32,0	24,3	18,1	16,2	17,6	13,0	15,8	23,9	20,7	
A. Miodowicz	-	14,1	-	-	9,1	9,1	7,0	7,0	-	10,8	26,9	
T. Młynczak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11,1	7,2	
K. Olesiak	21,1	16,3	-	25,0	17,2	18,5	18,6	15,0	-	17,5	6,9	
M. Orzechowski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,1	10,9	
J. Patorski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14,5	5,3	
I. Sekuła	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28,5	16,7	
J. Urban	19,8	19,8	22,5	30,8	28,8	28,8	28,9	24,7	18,0	51,9	20,3	
M. Wilczek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55,3	
	Brak sympatii											
W. Baka	37,9	31,4	37,6	.	20,8	11,7	13,8	14,6	17,3	14,9	18,7	
K. Barcikowski	31,4	25,5	27,8	29,2	18,2	21,2	22,2	23,2	.	33,6	39,0	
J. Dobraczyński	29,3	22,5	.	.	15,4	20,1	20,6	21,0	.	24,4	28,5	
J. Czyrek	39,5	32,6	33,9	36,6	21,3	22,1	29,3	28,6	36,2	29,0	30,1	
C. Kiszczak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,6	25,3	
A. Kwaśniewski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,1	-	
E. Łętowska	19,1	17,1	16,9	19,8	10,6	11,6	12,9	14,4	-	-	5,5	
R. Malinowski	28,6	32,3	31,6	40,1	23,3	27,8	27,8	29,7	29,4	25,8	15,1	
A. Miodowicz	-	14,5	-	-	6,8	9,3	9,0	9,9	-	10,7	30,0	
T. Młynczak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,3	11,1	
K. Olesiak	15,5	14,6	-	18,6	8,7	8,1	11,3	11,3	-	10,0	5,7	
M. Orzechowski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,1	17,6	
J. Patorski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9,0	3,8	
I. Sekuła	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44,6	10,9	
J. Urban	67,1	67,1	64,9	56,3	41,7	48,1	49,6	48,3	56,5	53,3	53,3	
M. Wilczek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,6	11,4	

Tabela 6

w procentach

Osoby związane z opozycją	Deklarowany stosunek				
	sympatia	brak sympatii	obojętność	nieznajomość osoby	brak zdania
W. Frasyński	8,1	12,5	28,3	43,6	7,5
J. Kuroń	9,0	24,1	27,0	32,7	7,2
A. Michnik	8,5	16,9	28,1	40,7	5,8
J. Onyszkiewicz	10,4	11,6	26,9	45,0	6,1
W. Siła-Nowicki	17,9	5,3	22,5	49,0	5,3
A. Stelmachowski	7,6	3,5	16,5	67,4	5,0

Tabela 7

w procentach

Osoby związane z opozycją	Deklarowany stosunek według terminów badań			
	sympatia		brak sympatii	
	XI '88	I '89	XI '88	I '89
W. Frasyński	12,0	8,1	19,3	12,5
J. Kuroń	9,4	9,0	38,6	24,1
A. Michnik	10,1	8,5	27,3	16,9
J. Onyszkiewicz	11,3	10,4	16,5	11,6
W. Siła-Nowicki	20,7	17,9	4,1	5,3
A. Stelmachowski	8,2	7,6	3,3	3,5

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Kategorie badanych	Ocena działalności							
	W. Jaruzelskiego		M. Rakowskiego		J. Glempa		L. Wałęsy	
	apro- bata	brak apro- baty	apro- bata	brak apro- baty	apro- bata	brak apro- baty	apro- bata	brak apro- baty
Ogółem	51,7	32,4	65,3	19,0	85,8	5,7	65,6	13,3
<u>Płeć</u>								
Mężczyźni	47,7	37,1	65,2	20,9	85,0	6,8	71,4	11,8
Kobiety	55,4	28,2	65,4	17,3	86,5	4,8	60,1	14,6
<u>Wiek</u>								
Do 29	49,6	36,5	66,1	20,6	87,2	4,4	67,6	10,9
30-39	47,1	36,6	64,4	21,9	82,7	8,2	67,9	13,7
40-59	50,3	35,2	63,4	20,9	86,5	4,9	65,4	14,1
60 lat i więcej	62,4	18,2	68,9	10,5	86,8	5,3	60,4	13,8
<u>Miejsce zamieszkania</u>								
Wieś	54,6	29,2	68,2	17,3	89,3	4,7	67,9	11,9
Miasto	49,8	34,5	63,5	20,1	83,4	6,3	64,0	14,1
<u>Wykształcenie</u>								
Podstawowe	58,5	21,8	67,6	13,2	88,5	3,8	63,7	11,1
Zasadnicze zawodowe	51,3	33,3	66,8	19,0	85,1	7,7	63,2	13,7
Średnie	48,4	38,0	62,7	22,6	85,8	5,0	67,5	13,6
Wyższe niż średnie	41,5	47,2	62,7	26,5	79,3	9,3	70,4	17,6
<u>Sektor zatrudnienia</u>								
Pracujący w sektorze:								
- uspołecznionym	49,0	37,1	62,8	21,7	85,5	5,5	66,6	14,1
- nie uspołecznionym	54,3	24,4	70,1	14,9	86,8	5,6	69,2	10,3
Niepracujący	55,9	27,7	67,9	15,8	86,2	6,1	61,7	13,1
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>								
Inteligencja	42,6	49,0	62,9	26,9	75,9	12,0	69,5	16,7
Pozostali umysłowi	49,1	37,0	63,0	22,3	85,3	5,3	69,0	15,5
Pracownicy handlu i usług	51,9	39,2	53,2	22,8	89,9	2,6	63,3	11,4
Robotnicy wykwalifikowani	49,7	36,1	63,9	21,2	88,0	6,0	67,7	12,0
Robotnicy do prac prostych	46,5	28,3	65,4	16,5	83,5	4,7	60,6	15,0
Robotnicy indywidualni	61,6	16,4	74,9	8,8	89,3	3,1	68,5	8,2
Właściciele prywatnych zakładów	39,1	43,5	56,5	39,1	78,2	4,3	60,8	26,1
Emeryci i renciści	60,6	23,9	68,8	14,0	87,5	6,2	60,3	14,7
Pozostali niepracujący	46,4	35,0	66,4	19,3	83,6	5,7	64,3	10,9
<u>Przynależność do PZPR</u>								
Należący	60,7	32,0	79,3	13,3	80,7	8,7	59,3	26,7
Nie należący	50,6	32,4	63,6	19,7	86,3	5,5	66,2	11,7
<u>Przynależność do organizacji społeczno-politycznych</u>								
Należący do:								
- PZPR lub ZSL, SD	59,2	29,6	78,0	11,7	82,1	8,9	62,5	23,0
- innych organizacji	52,3	29,6	71,0	16,1	88,3	4,4	67,3	12,5
Nie należący	49,6	34,4	59,7	22,1	85,6	5,4	65,5	11,2
<u>Przynależność do związków zawodowych w 1981 roku</u>								
Należący do:								
- "Solidarności"	44,3	40,0	58,4	25,4	88,2	4,6	76,6	7,9
- innych związków zawodowych	58,8	32,9	67,8	18,0	80,8	10,2	53,3	23,9
Nie należący	53,2	28,6	67,8	16,3	86,1	4,8	64,0	12,5

Tabela 2

w procentach

Kategorie badanych	Deklarowany stosunek wobec							
	W. Jaruzelskiego		M. Rakowskiego		J. Głępa		L. Wałęsy	
	sympa- tia	brak sympatii	sympa- tia	brak sympatii	sympa- tia	brak sympatii	sympa- tia	brak sympatii
Ogółem	36,1	31,7	46,9	24,2	75,4	5,3	58,6	13,1
<u>Płeć</u>								
Mężczyźni	32,9	33,6	47,6	23,5	72,2	5,7	64,2	11,0
Kobiety	39,0	29,9	46,2	24,9	78,3	4,9	53,5	15,1
<u>Wiek</u>								
Do 29	28,7	34,0	43,6	25,9	73,8	6,2	61,1	10,9
30-39	32,1	35,4	44,3	25,4	69,5	5,9	63,4	12,0
40-59	33,3	34,6	48,0	24,8	74,9	5,2	57,6	13,7
60 lat i więcej	53,8	19,8	52,1	19,8	85,5	3,6	51,5	16,2
<u>Miejsce zamieszkania</u>								
Wieś	38,3	29,3	50,7	20,9	82,1	2,6	61,6	11,2
Miasto	34,7	33,3	44,5	26,3	71,0	7,0	56,8	14,4
<u>Wykształcenie</u>								
Podstawowe	44,5	22,9	49,8	19,9	84,5	2,8	56,8	12,1
Zasadnicze zawodowe	33,5	30,9	43,9	24,3	73,0	5,3	58,5	11,3
Średnie	32,6	37,1	45,7	26,5	71,5	5,4	59,3	14,0
Wyższe niż średnie	25,9	44,6	47,2	30,6	63,7	11,4	62,2	17,1
<u>Sektor zatrudnienia</u>								
Pracujący w sektorze:								
- uspołecznionym	32,3	35,2	45,4	26,7	72,4	6,0	59,9	14,9
- nie uspołecznionym	35,5	27,8	48,3	16,7	79,5	5,1	60,3	6,4
Niepracujący	44,9	26,5	49,5	23,1	80,6	3,9	55,1	13,1
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>								
Inteligencja	29,6	43,5	48,1	31,5	60,2	11,1	60,2	17,6
Pozostali umysłowi	31,7	36,6	47,9	26,4	68,7	6,8	58,5	15,8
Pracownicy handlu i usług	22,8	38,0	36,7	32,9	82,3	2,5	58,2	12,7
Robotnicy wykwalifikowani	34,2	32,9	44,0	25,3	74,1	5,4	61,1	12,0
Robotnicy do prac prostych	32,3	28,3	44,1	22,8	77,2	3,1	60,6	15,7
Rolnicy indywidualni	42,8	22,6	52,8	14,5	86,8	3,1	61,0	5,7
Właściciele prywatnych zakładów	17,4	52,2	39,1	13,0	52,2	17,4	47,8	13,0
Emeryci i renciści	50,4	21,0	51,8	21,7	84,6	3,3	53,3	15,1
Pozostali niepracujący	34,3	37,1	45,0	25,7	72,9	5,0	58,6	9,3
<u>Przynależność do PZPR</u>								
Należący	48,0	26,7	67,3	14,0	61,3	9,3	44,0	25,3
Nie należący	34,8	32,2	44,6	25,4	77,0	4,8	60,3	11,7
<u>Przynależność do organizacji społeczno-politycznych</u>								
Należący do:								
- PZPR lub ZSi, SD	46,9	27,2	66,2	16,4	69,0	8,5	50,7	21,6
- innych organizacji	36,0	31,1	51,5	23,0	75,5	6,4	61,0	13,0
Nie należący	33,6	33,0	40,4	26,6	76,9	4,0	59,5	11,2
<u>Przynależność do związków zawodowych w 1981 roku</u>								
Należący do:								
- "Solidarności"	28,2	39,7	40,0	31,5	77,4	4,6	71,3	7,2
- innych związków zawodowych	45,5	27,8	52,9	23,5	68,2	7,1	44,3	23,5
Nie należący	36,9	29,1	48,2	21,1	76,7	4,9	57,1	12,8